

Stuart Hall ja intellektuaalisen elämän kutsumus

HALL, Stuart. Kulttuurin ja politiikan murroksia. Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg. Vastapaino, Tampere 1992. 391 s.

Pidimme tammikuussa Jyväskylän yliopistossa kansainvälisen vertailevan kulttuurintutkimuksen tutkijakokouksen. Brittionsottaja yllättyi nähdessään tutkimusyksikköme pöydällä Stuart Hallin kirjan *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Hallilta ei Englannissa ole ilmestynyt omaa teosta. Rosalind Bruntin tietämän mukaan oma kirja on nyt kuitenkin tekeillä, sillä parhaillaan Hall on sitä varten sapattivapaalla.

Kulttuurin ja politiikan murroksia -kirjan toimittajat tarjoavat alkusanoissa omien teosten puuttumisen selitykseksi Hallin kirjoittamistapaa. Hall käy jatkuvaa dialogia monien edeltäneiden teoreettisten ja ideologisten suuntien kautta, eikä tällainen työskentely ole tuottanut "järkelemäisiä monografioita, vaan lukuisia kriittisiä interventioita". Edelleen: "Hänen teoreettisia oivalluksiaan ei ole tarkoitettu lopullisiksi yhteenvedoiksi, vaan panokseksi siihen prosessiin, jossa ihmiset yrittävät ymmärtää ja muuttaa oman elämänsä ehtoja."

Viime vuosina yksi Hallin lukemattomien lehtikirjoitusten pääfoorumeita on ollut *Marxism Today*-lehti (jota ei enää ole). Tämä näkyy myös suomennetusta kirjoituskokoelmasta; siihen on käännetty kolme Hallin *Marxism Today* -lehdessä julkaistua kirjoitusta.

Stuart Hall tunnetaan myös karismaattisena puhujana, ja olen omalta osaltani vaimis tukemaan tätä käsitystä. Olen kaksi kertaa kuullut hänen puhuvan täpötäydessä salissa, ensimmäisen ker-

ran Jyväskylän Kesän Maailmankulttuurin äärellä -kongressissa 1988 ja toisen kerran Illinoisissa järjestetyssä suuressa Cultural Studies -kongressissa keväällä 1990. Maailmankulttuurin äärellä -kongressissa nauhoitimme vähän kehnolla nauhurilla Hallin ilman papereita pitämän esitelmän *Cultural Struggle and Resistance*. Tuo keskuksen ja periferian suhdetta sekä muuntuvien identiteettien ja kulttuuristen esittäytymistapojen ongelmia käsittelevä puheenvuoro sisältyy *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -teokseen; aiemmin *Kulttuuritaistelu ja vastarinta* on julkaistu Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisusarjassa vuonna 1988 ilmestyneessä kirjassa *Maailmankulttuurin äärellä*.

Thatcherismi politiikan projektina

Yksi esimerkki Hallin tunnetuista 'osaillistuvista' nyky-yhteiskunnan analyyseista ovat hänen tutkimuksensa thatcherismista. Tätä oikeiston 1970-luvulla luomaa uutta poliittista projektia sivutaan monessa artikkelissa. Mukana on myös Hallin alunperin vuonna 1988 ilmestynyt ja "tilapäiseksi omien näkemysten yhteenvedoksi" kutsuma tärkeä artikkeli *Thatcherismi ja teoreetikot*.

Hallin siinä esittämät erittelyt ja tulkinnat 1970- ja 1980-luvun brittiyhteiskunnasta eivät ole menettäneet ajankohtaisuuttaan. Suomalaisen hyvinvointivaihtion tai eurooppalaisten hyvinvointivaltioiden tulevaisuudesta kiinnostuneille ne antavat paljon ajattelemisen aihetta.

Hall liittää thatcherismin uusoikeistoon nousuun Britanniassa. Uusi poliittinen projekti pääsi 1970-luvulla valtaan, koska brittiläiset sosialidemokraattiset hallitukset eivät pystyneet luomaan maahan vakaata reformikapitalismia. Vakauttaminen ei saanut edellytyksiä, sillä brittiyhteiskunnan talous ja teollinen rakenne olivat heikkoja ja sidoksissa brittiläisen imperiumin rahoittajan rooliin. Hallin sanoin ne olivat "liian epäajanmukaisia, 'vanhakantaisia' ja liian vähän kapitalistointuneita luodakseen riittävästi ylijäämää,

jota olisi tarvittu ylläpitämään pääoman kasautumista ja jatkuvaa voiton tuottamista sekä parantamaan heikko-osaisien elinehtoja ja rahoittamaan hyvinvointivaltiota ja korkeita palkkoja."

Kun maailman taloudellinen lama syveni, brittiläisessä yhteiskunnassa siirryttiin kiistelyjen ja levottomuuksien aikaan. Hall katsoo, että juuri tässä tilanteessa uusoikeistolla oli mahdollisuus saada kannatusta. Yksitysiyrittäjyyteen perustuva järjestelmä sai tukea. Sen koivana ideologisena peitteenä toimi omistustotalitarismin ja kilpailun etiikka.

Ristiriitainen arvojärjestelmä

Asuin itse noihin aikoihin Englannissa. Television vaalimainoksiin tottumattomana seurasin kevättalvella 1974 uteliaana puolueiden tapaa käyttää televisiota kampanjassaan. Konservatiivien poliittiseen televisiomainontaan kuului muun muassa puolueen tiheästi viljelemään iskulauseeseen "Red under bed" liittyvä piirrosfilmi.

Filmi opetti, miten englantilaisille käy, jos työväenpuolue pääsee valtaan. Filmissä hirvittävän näköiseksi piirretty julma sosialisoispeikko napsi yritteliäältä nuorelta parilta ensiksi kukkaron ja lompakon, sitten maan ja tontin ja lopulta talosta seinät ja katon. Filmi päättyi siihen, että nuori pari seisoi tyhjätaskuna taivasalla.

En tietenkään tuolloin ymmärtänyt, että elettiin thatcherismin *synnyin* vuosia.

Thatcherismin 'uutuus' suhteessa aiempiin konservatiivisiin suuntiin oli Hallin tulkinnan mukaan siinä, että sen päämääränä oli pysäyttää sen 1960-luvulla vahvistuneeksi arvioima antikapitalistinen virtaus ja särkeä hyvinvointivaltion 'lumous'. Ohjelma ei ollut pelkästään taloudellinen, vaan tavoitteena oli uudistaa yhteiskuntaelämä kaikenpuolisesti.

Thatcherismi painotti perinteitä, puhui englantilaisuudesta, säädyllisyydestä, patriarkaalisuudesta, perheestä ja kansakunnasta. 'Uutta' thatcherismissa oli

myös se, että se pyrki yhdistämään vapaan markkinatalouden opit eräisiin organisaation konservatismiin perinteisiin painotuksiin. Thatcherismin ristiriitaisessa arvojärjestelmässä yhdistyivät vapaat markkinat ja vahva valtio.

Herkin, kulttuuri, tutkittavaksi

Ajankohtaisten yhteiskuntakeskustelujen teemoihin liittyvien artikkeleiden lisäksi — joista thatcherismin, keskuksen ja periferian ja muuntuvien identiteettien kysymysten ohella on mainittava varsinkin rasismi — *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -kirjan toimittajat ovat valinneet teokseensa artikkeleita, jota valaisevat Hallin ajattelua ja sen taustoja.

Niistä varsinkin ensimmäinen, *Intellektuaalisen elämän kutsu*, kuvaa osuvasti Hallin omaa tutkijanlaatua. Tutkimustyö on Hallille jatkuvaa liikettä: se on "kaiken koottavissa olevan tiedon, ajattelun, kriittisen tinkimättömyyden ja käsitteellisen teoretisoinnin suurinta mahdollista mobilisointia ja sen kohdistamista kriittiseen tarkasteluun, jossa ei pelätä sanoa totuutta totutusta tiedosta eikä ottaa tutkittaviksi kaikkein tärkeimpiä, kaikkein herkimpiä ja näkymättömiä kohteita, nimittäin yhteiskunnan kulttuurisia muotoja ja käytäntöjä, sen kulttuurista elämää."

Todellisuuden representaatiot

Kulttuurin ja politiikan murroksia -kirjan laajin osasto on varattu Hallin teoreettisille kehityksille, jotka koskevat ideologian, kulttuurin, kielen, symbolisen, toiseuden, vallan ja politiikan käsitteitä. Tässä osastossa on myös kirjoituksia, jotka esittelevät Hallin näkemyksiä kulttuurintutkimuksesta ja tiedotustutkimuksesta.

Tiedotustutkijana Hallia kiinnostaa ennen kaikkea se, millä tavoin joukkotiedotus tuottaa ja esittää todellisuutta. Hän jos kuka on representaatioiden politiikan tutkija: "Tuolla jossakin ei ole todellisuutta, joka olisi olemassa meille riippumatta siitä esittävästä diskursseista. Todellisuus perustuu aina osaltaan sille kuinka se

esitetään", Hall sanoo.

Teoksen toimittajat ovat ottaneet kirjoituskokoelmaan myös Hallin paljon siteeratun artikkelin sisäänkoodauksesta ja uloskoodauksesta, jonka Veikko Pietilä aikoinaan käänsi *Tiedotustutkimus*-lehteen (1/1985). Kirjaa varten Pietilä on hionut aiempaa taitavaa käännöstään; jotkut termit ovat samalla selkiytyneet. On esimerkiksi hyvä, että 'merkitsemisen politiikasta' on siirrytty 'merkityksenannon politiikkaan'.

Alunperin vuonna 1973 pidettyä esitelmää sisäänkoodauksesta ja uloskoodauksesta on, niin kuin tiedotustutkijat tietävät, usein pidetty brittiläisen kommunikaatioteorian avauksena. Hall esitti siinä myöhemmin kiistelyä herättäneen ajatuksensa siitä, että tekstit sisältävät aina etusijalle asettuvien luentojen mallin. Teksteillä ja niiden tulkinnoilla on rajat, ja ne liittyvät valtaan ja yhteiskunnan hallitseviin diskursseihin.

Hallin mukaan voidaan erottaa kolme hypoteettista asemaa, josta käsin esimerkiksi televisio-ohjelmien luennat määrittyvät. Ensimmäisellä uloskoodauksen asemalla olevat vastaanottajat eivät tee kysymyksiä, vaan heidän luentansa on hallitsevan koodin mukaista. Toisella uloskoodauksen asemalla vastaanottajat käyvät neuvotteluja. He saattavat kuitenkin sopeutua etusijalle asetettavaan luentaan tai hyväksyä sen osittain. Kolmannella uloskoodauksen asemalla hangotellaan vastaan. Vastustajat tunnistavat hallitsevan koodin, mutta heidän oma luentansa on täysin vastakkaisista. Kun televisiossa esimerkiksi puhutaan kansallisesta edusta, he kääntävät jokaisen sitä koskevan maininnan puheeksi luokkaedusta.

Tekstualisoivan otteen riskit

Sille, jota kiinnostavat Suomessakin enenevästi jalansijaa saaneen kulttuurintutkimuksen brittiläiset taustat, Hallin *Kulttuurintutkimuksen kaksi paradigma* -artikkeleita (vuodelta 1980) suomentaminen ja julkaiseminen on varmasti mie-

luisaa.

On kuitenkin vähän harmi, että *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -kirjaan ei ehditty saada Hallin myöhempää kriittistä artikkelia kulttuurintutkimuksen (Cultural Studies) leviämisestä ja institutionalisoitumisesta Yhdysvaltojen yliopistoihin. Tuo alunperin Illinoisin kulttuurintutkimuskonferenssissa vuonna 1990 pidetty alustus *Cultural Studies and its Theoretical Legacies* julkaistiin samoihin aikoihin kuin *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -teos Lawrence Grossbergin, Cary Nelsonin ja Paula Treichlerin toimittamassa kirjassa *Cultural Studies* (Routledge 1992).

Tuossa kirjoituksessa Hall korostaa kahden 'halkeaman' merkitystä brittiläisen kulttuurintutkimuksen kehityksessä. Feminismin vaikutus kulttuurintutkimukseen oli kumouksellinen sekä teoreettisesti että käytännössä. Rotua ja rasismia koskevat tutkimukset merkitsivät kulttuurintutkimuksen syvenemistä 'eron' ja 'toiseuden' analyyseiksi.

Kirjoituksensa lopussa Hall ilmaisee huolensa siitä, että vallan, historian ja politiikan kysymykset ovat viime vuosina alkaneet pyyhkiytyä pois kulttuurintutkimuksesta. Kun tutkijat pyrkivät entistä enemmän tekstualisoimaan kulttuurintutkimuksen omia diskursseja, vaarana on, että valta ja politiikka konstituutuvat pelkästään kielen ja tekstuaalisuuden kysymyksiksi, Hall sanoo.

Hallin mutkikas kolmas tie

Stuart Hallin artikkelikokoelman lukijan ei suinkaan ole aivan vaivatonta seurata kirjoittajan ajatuksia. Lukija ei pääse helpolla, sillä Hallin tekstit ovat oikeastaan jatkuvaa väittelyä yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskeisten traditioiden ja teorioiden kanssa.

Hallin oma 'toinen' tai 'kolmas' tie ei liioin ole suora ja lyhyt. Lukijalla pitäisi olla ainakin jonkin verran eväitä marxilaisesta teoriasta, kirjallisuustieteestä, strukturalismista jne, jotta hän pystyisi nauttimaan täydessä laajuudessaan *Kulttuu-*

rin ja politiikan murroksia -teoksen tarjoamasta intellektuaalisesta ilosta.

On kuitenkin korostettava, että vähemmänkin oppineena kirjan annista pääsee toki osalliseksi. Tähän vaikuttaa osaltaan myös se, että artikkeleiden suomentajat Jari Aro, Päivi Järvinen, Juha Koivisto, Risto Kunelius, Mikko Lahtinen, Mikko Lehtonen, Maarja Linko, Veikko Pietilä, Ensio Puoskari, Risto Suikkanen, Timo Uusitupa ja Erkki Vainikkala ovat tehneet hyvää työtä. Suurin työosuus näyttää olleen Veikko Pietilällä! Kiitokset!

Kirjan lopussa oleva, Juha Koiviston laatima Stuart Hallin tuotannon bibliografia vuosilta 1960-1991 auttaa hyödyllisesti sitä lukijaa, joka nyt kootun artikkelivalikoiman jälkeen haluaa viihtyä Hallin ajatusten parissa pidempään.

Katarina Eskola

Oppiopin sauna ei autuas aina

HARDT, Hanno. *Critical Communication Studies: Communication, History and Theory in America*. London/New York: Routledge 1992. 279 s.

Hardtin kirja on tietämistäni kattavin johdatus yhdysvaltalaisen tiedotustutkimuksen kehitykseen. Tekijä tosin itse sanoo, että kattavan historian asemesta kirja on pikemminkin "kutsu pohdiskelemaan tuollaisen historian tarvetta" (s. xi). Sivumääräisesti kirja jää jälkeen mm. Loweryn ja DeFleurin massiivisesta *Milestones in Mass Communication Researchista* (2. p. 1988, 472 s.), mutta jälkimmäisen keskittyessä pääosin MCR-perinteen vaikutustutkimukseen

Hardt tarkastelee alaa laajemmasta näkökulmasta. Kirja on tiedotustutkimuksen kehityksestä kiinnostuneelle antoisa, vaikka asioihin paneutumista vaikeutakaan se, ettei kirja kaikin osin kommunikoi niin hyvin kuin voisi toivoa.

Kirjan historiallisten tarkastelujen kontekstina on yhdysvaltalaisperäisen pragmatismien ja eurooppalaisperäisen marxismin virittämä voimakenttä. Esityksen punainen lanka kutoutuu käsitteistä kriittisyys, historia ja kulttuuri. Tarkastelunäkökulmana on ajatus tiedotusopista kriittisenä ja historiatietoisena kulttuuritutkimuksena. Hardt jäljittääkin "'kriittisen' perspektiivin esiinnousua" yhdysvaltalaisessa tiedotustutkimuksessa (s. xi). Hänestä tiedotusoppiin kulttuuritutkimuksena sisältyvä vaatimus alan "historiallisten ehtojen ymmärtämisestä", sen ymmärtämisestä, miten "pragmatismien teoreettisissa diskursseissa, empiirisen sosiaalitutkimuksen olosuhteissa ja vaihtoehtoisten teoreettisten lähestymistapojen esiinnostamassa kriitikkissä" heijastuva "kulttuuris-poliittis-taloudellinen ympäristö" on alaa määrännyt (s. 30). Alan tähänastista historiankirjoitusta Hardt pitää satunnaisena ja katkelmallisena, mitä se hänen ohjelmansa kanalta toki onkin.

Jäljittäessään kriittistä perspektiiviä "kirja liikkuu tiedotustutkimuksen historian toisistaan eroaviksi vaiheiksi ymmärrettyjen periodien läpi" (s. xi). Vertailukohdaksi on hyvä palauttaa mieleen 70-luvulla usein esitetty näkemys tiedotustutkimuksen ja varsinkin vaikutustutkimuksen kolmesta vaiheesta: aluksi olisi uskottu joukkoviestinnän kaikkivoipaiseen vaikutusvoimaan, sitten sen liki täydelliseen vaikutussettomuuteen, kunnes kolmannessa vaiheessa olisi aiempaa kehittyneemmältä pohjalta alettu uudelleen korostaa sen melkoista vaikutuspotentiaalia. Myös Hardt jakaa alan kehityksen kolmeen vaiheeseen, jos kohta hänen näkemyksensä periodeille leimallisesta ajattelusta eroaakin 70-luvun kolmivaihemalliin esittämästä.

Progressivistit ja Great Community

Alan historiankirjoituksessa nyt jo totuttuun tapaan Hardt sijoittaa yhdysvaltalaisen tiedotustutkimuksen lähtökohdat pragmaattis-progressiiviseen ajatteluperinteeseen, jonka taustana oli maan nopea kehitys 1800-luvulla moderniksi, alueellisesti laajaksi, yhteiskuntarakenteeltaan heterogeeniseksi, kaupungistuneeksi teollisuusyhteiskunnaksi — Great Societyksi, kuten monet sanoivat. Demokraattisesti osallistuvien kansalaisten yhteisöä yhteiskuntaihanteenaan pitävistä progressivisteista Great Society oli ongelmallinen, ja yhteiskuntakriittisyyteen he pyrkivätkin ajamaan uudistuksia, jotka mahdollistaisivat "ihmisten vähittäisen sopeutumisen uusiin, muuttuneisiin oloihin" (s. 53).

Progressivisteista erityisesti Dewey peräsi Great Societyn kehittämistä entisten pienyhteisöjen demokraattiset perinteet palauttavaksi Great Communityksi. Hänestä sen perustaksi tarvittiin valistunut yleinen mielipide, joka olisi luotavissa tekemällä joukkoviestinnän kautta asioista ihmisille yhteisiä. Tämä edistäisi heidän kykyään osallistua asioiden demokraattiseen hoitamiseen. Progressivisteista demokratian mahdollisuus Great Societyssä lepäsiin juuri joukkoviestinnän varassa.

Progressivistit olivat toki tietoisia, ettei joukkoviestintä yksityisenä bisneksenä välttämättä toiminut heidän utopiaansa edistävällä tavalla. Mm. Dewey varoitteli, että yksityisissä käsissä lehdistö lankeisi usein väittämään trivialiteetteja ja saattoi helpostikin antautua ajamaan peitellysti omistajatahonnin etuja. Siten "seikat, jotka tekivät lehdistöstä ihanteellisen ajatusten ja informaation levittämismälinen, saattoivat tehdä siitä myös 'ongelman demokratialle'" (s. 55).

20-luvulla kukoistaneen Chicagon sosiologisen koulukunnan näkemys (joukkoviestinnästä) oli samaan tapaan kaksijakoinen. Chicagolaisista mm. Park katsoi, että tietyn kynnyksen jälkeen viestin-